

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: *A magyar tudomány nyomorúsága*

Forrás:

Pesti Hirlap

Bp.
(Hely)

1922. 12/20
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Tárgy

001

Hely

Idő

"1922"

Személy

Helyszám

A magyar tudomány nyomorúsága

Magyar tudósok szólaltak meg a Pesti Hirlap húsvéti számában arról a dulásról, amelyet a trianoni béke végzett a magyar tudományosság területén. Nincs nagyobb problémája a magyar kultúrának, mint ez a kérdés, s örvendünk, hogy a Pesti Hirlap ankétje ennek a nagy nemzeti ügynek minden részletére réterelheti a figyelmet.

Ma ismét folytatjuk a sorozatot, ime a magyar tudomány néhány kitünőségének hozzászólása:

Balogh Jenő

volt igazságügyminiszter, a Magyar Tudományos Akadémia főttháza.

A Magyar Tudományos Akadémia vagyona ma is sértetlenül megvan, de palotája — amelyben legtöbb tudományos és irodalmi társaságunk is üléseit tartja — jövedelmet nem hajt, sőt ellenkezőleg, annak jókarban tartása, ülések alkalmával fütése, világitása, igen jelentékeny összegbe kerül. Az Akadémia bérházának jövedelme alig valamivel, tőkénének kamatja pedig semmivel sem nagyobb, mint a korábbi években. Ezzel szembe a papír árának, valamint a nyomdai költségeknek emelkedése, illetőleg a pénzérték csökkenése olyan mérvű, hogy az 1914—1920. években az összes osztályok részére előirányzott 100—140.000 koronáért ma legfeljebb egy kötetet lehet kinyomtatni

A társadalomnak hálásan ivett érdeklődéséből 1921-ben 3.255.000 korona adomány folyt be az Akadémia szahad rendelkezésére. Ennek folytán lehetséges volt 14 (részben évek óta befejezetlenül nyomdában heverő) kötetet és nyolc kisebb értekezést, illetőleg emlékbeszédet kinyomtatni. Ezenfelül újra megjelentek az Akadémia kiadásában vagy támogatásával kiadott folyóiratok is.

Mint hogy a nyomdai költségek 1921 októbertől fogva ismét 161 százalékkal emelkedtek, a kiadványok közzététele 1922-ben bizonyára csak szűkebb keretben történhetik. Az Akadémia tagjai jelenleg is, ezentúl is, lankadatlanul folytatják tudományos munkásságukat.

Dr Hüttl Hümér

egyetemi tanár, közkórházi főorvos.

— Minden viszonylatra nem terjeszkedhetek ki.

csak példákat sorolhatok fel: az orvosok tudományos működése az orvosi könyvek árának emelkedése miatt, meg van nehezítve, sőt lehetetlenné téve. A legközségesebb német tan- és kézikönyvek nehéz százasokba kerülnek, francia és angol könyvet egyáltalán nem lehet vásárolni. A folyóiratok olyan méregdrágák, hogy magánorvos legfeljebb egyet járathat. De még intézeteknek is, mint pl a kir. Orvosegyesületnek sok folyóiratról és újabb beszerzésről le kellett mondania. Ez sorozatos kiadványoknál, mint amilyenek az archívumok, pótolhatatlan veszteséget jelent.

— Az orvosi anyagszerek árának horribilis emelkedése miatt a laboratóriumi munkákat és kutatásokat nagyon korlátozni kellett. Általában a külföldről beszerzett kellékek, hogy pl csak a műfogakat említsem, egész orvosi foglalkozási ágakat megbénítanak. Régebben volt olyan fogorvos, ki rendelőhelyiségében betegek számára egymaga 10—15.000 műfogot tartott készletben. Budapesten ezidőben az anyagraktárakban 1.000.000 műfog lehetett. Ma hozzáértők az egész budapesti készletet legfeljebb 10.000 darabra becsülik.

— A gyógyszeres árának emelkedése megnehezíti az orvosi gyakorlatot is. A beteg nagyon meggondolja, hogy orvost hívasson, mert természetesen a látogatás is drága és mert előre fél a nagyon költséges receptől. Könnyebbnek vélt rosszulleteknél tehát addig várnak az orvos hívásával, amíg a kórkép súlyosabbra fordul. Hogy ez mit jelent olyan bajoknál, amelyeket az első 12—24 órában kellene megoperálni, mint például hashártya- vagy vakbélgyulladásnál, gyomor- vagy más üreges szerv átfuródásánál, azt könnyű helátni.

Dr Ilsvay Lajos

kémikus, műegyetemi rendes tanár, az Akadémia rendes tagja.

A mai szerencsétlen helyzetet nem kizárólag a trianoni béke hanem az eseményeknek egész halmaza készítette elő és teremette meg. A trianoni béke legfőkébb csak taszított egyet rajtunk, hogy a bukás lejtőjén gyorsabban guruljunk le.

Tudományos életünk hanyatlása összeesik a háboru kezdetével. Sok fiatal szakértőt vont el a tudományok művelésétől. A katonai szolgálat a laborató-

riumok és kórházak vezetőit sok tehetséges, megbízható és becsvágygal dolgozó munkaerőtől fosztotta meg. Nagyon sok professzor is katonai feladatok megoldására fordította idejét. Könyvek, folyóiratok nemcsak az ellenséges országokból, hanem Németországból is, már a háboru első évétől kezdve, lassankint elmaradoztak. A tudományos buvárkodás eszközei közül a készülékek, chemiai készítmények egyre ritkábban s 1919 elejétől fogva már alig érkeztek. A nyílt háboruskodás megszakitása után oly nagy valutakülönbségek állottak elő, hogy lehetetlenné vált újabb nyomdatermékek beszerzésére gondolni, sőt egyes intézetek kénytelenek voltak még a német folyóiratok nagy részének járatását is beszüntetni. Tudtommal még ma is kevés olyan tudományos intézetünk van, amely a francia, angol vagy olasz folyóiratok utánpótlásának és tovább járatásának költségeit megbírná. Sokáig uszorások kezében volt a chemiai készítményekkel, gyógyszerekkel, egészségügyi felszerelésekkel való kereskedés. Nem ötvenszeres, hanem sokkal többszörös árakért sem lehetett kémiszereket vásárolni. Ha egyes chemiai laboratóriumoknak a hazai vegyészeti gyárak sok ezeret erő kémiszereket nem ajándékoztak volna, vagy az ifjuságnak tanulásvágya nem lett volna oly nagy, hogy az előrehaladásért a legnagyobb áldozatot is kész legyen meghozni, többször be kellett volna szüntetni a laboratóriumi gyakorlatokat. Elismeréssel és köszönettel kell följegyezni, hogy az Egyesült-Államok sok jóakarattal segítettek rajtunk. A szenvedő emberek állapotának javítására irányuló törekvéseinkben velünk együtt éreztek; de ők sem tehetek többet, mint amennyinek megtevésére az emberies érzés sarkalta őket. Hálával kell megemlítenem, hogy tudományos élet elernvedésének megakadályozása

végett a közoktatásügyi kormány minden tőle telhető megtett: de csodákat még akkor sem művelhetett volna, ha az évi átalányokat olyan arányban sokszorozza vala meg, mint megsokszorozta a kormány a személyi járandóságokat. Hiszen volt olyan kémiai laboratórium, amelynek évi kiadása körülbelül százötvenszer annyiba került, mint amennyire a költségvetésileg megállapított fedezet szólt. Csaknem ilyen mértékben drágultak meg a finomabb műszerek és készülékek és kb. százszorosra emelkedett az üveg- és porcellántárgyak ára; már pedig laboratóriumi munkálkodás nélkülül el sem képzelhető. Számottevő tudományos munka, sajnos, ott nem várható, ahol a külföldi tudományos mozgalmakkal kapcsolatot főtartani lehetetlen és az egyes tudományok mostoha képviselőiben fognak részesülni mindaddig, amíg képviselőiknek nem lesz módjuk, az ismeretköriükben támadt hézagokat kitölteni.

Nyilvánvaló, hogy ez az állapot nemzedékek tudományos szintjének aláhanyatlását idézi elő és abban, hogy ez nem kerülhető el, már oroszlánrésze van a trianoni békének is, mely úgy látszik, azzal a cézzal készült, hogy műveltségünk különb ne lehessen, mint azoké, akik között országunk kétharmadát, kommunista módra, szétoztották.

Marczali Henrik történetiró, az Akadémia t. tagja.

A háboru alatt körülbelül mindent megkaphattam, amire szükségem volt, vagy a Nemzeti Múzeum útján vagy pedig am inszterelnökség által, még pedig cenzurátlanul, gróf Tisza Istvánnak előkezérv rendelkezése által, melyről különben csak 1916 nyarán szereztem tudomást.

Még a Károlyi-kormány idejében is kaphattam könyveket Németországból. A kommun idején az amerikai misszió volt szives könyvekkel és folyóiratokkal ellátni.

Azóta pénzünk elértéktelenedése lehetlenné tett minden vásárlást, kivéve Németországban és Ausztriában. Angol és amerikai barátaim útján juthattam ugyan egyhez-máshoz — de ez csepp a tengerben.

Még sokkal jobban sínylem, hogy azóta külföldi könyvtárt vagy levéltárt nem látogathatok. Csak Bécsben voltam — egyszer rövid időre. Elképzelhető, mennyire megbánja ez az állapot munkásságomat.

Dr Tass Antal a Csillagvizsgáló aligazgatója.

Egy század óta a harmadik kísérlet folyik jelenleg a magyar csillagászat megteremtésére. Egy századdal ezelőtt, a napoleoni hadjáratok befejezése után, épült fel a gellérthegy csillagvizsgáló. Ez szabadságharcunknak esett áldozatává. A mult század utolsó negyedében létesült négy csillagvizsgáló közül a herényi és kis-kartali már megszűnt, a kalocsai tengődik, az egyedüli magyar állami, az ógyallai, pedig cseh kézre került.

Erre az intézetnek a Svábhegyen leendő felélesztése folyamatban van. Vajon fog-e sikerülni a romokból új életet fakasztani, a magyar kultúrának új bástyát emelni, ezt a legközelebbi jövő fogja megmutatni, mert az intézet felélesztésének legnehezebb lépései még hátra vannak. Biztató jel a vidék érdeklődése, honnan nap-nap után érkeznek kisebb adományok és buzdító sorok. Az így megnyilatkozó magyar őserőből merítjük a hitet, hogy ez sikerülni fog, hogy csüggedésre nincsen ok, hogy vívódásunk nem lesz hiába.

Zipernowsky Károly műgyetemi rendes tanár.

Nem is annyira a trianoni béke, mint inkább annak végre nem hajtása és a békekötést megelőző háboru okozták a bennünket oly súlyosan érintő bajokat. Lengyelországra például a trianoni béke igen előnyös volt, de azért a viszonyok ott sem kedvezőbbek, mint nálunk. Az egyik főhiba, hogy pénzünk a háboru és az azt követő békeszerződés folytán, békeértékének körülbelül 1/160-ára süllyedt, minek következtében a nyugati országok tudományos munkái, a segédeszközök, műszerek beszerezhetetlenek s emellett a külföldre való kiutazás, akár tanulmányi célból, akár a tudományos és gazdasági életet anynyira fejlesztő kongresszusoknak és kiállításoknak látogatása alig leküzdhető nehézségekbe ütközik. Pedig műszaki embernek sokkal több hasznót hoz a személyesen szerzett tapasztalat és a külföldi szakkörökkel való érintkezés, mintha csak tisztán a szakirodalmat olvasgatja.

Mai feladatunk mindezen visszás körülmények ellenére arra törekedni, hogy itten oly kulturális életet teremtsünk, oly jogbiztonságot és szabadságot létesítsünk, amely felette áll annak, amelyet szomszédaink a tőlünk elszakított honfitársainknak nyújtana, úgy hogy ez is felkeltse bennük a hazavágyást. Ha ezt lehetne elérni, még a trianoni békének is láthatnók valami hasznát.